

מערך שיעור בנושא "אחריות חברתית"

מרכז הגישור והדיאלוג העירוני ברחובות

מרכז הגישור והדיאלוג העירוני ברחובות מעניק שרותי גישור במגוון נושאים לתושבי רחובות והסביבה (תביעות קטנות, סכסוכי שכנים, עסקיים, בתחום הזקנה ועוד). בנוסף, עוסק המרכז בתהליכי שיתוף ציבור ובניית הסכמות, מקיים קורסים לקהל הרחב ומוביל תכנית רחבת היקף במערכת החינוך בעיר, במסגרתה מועברות הכשרות בגישור לתלמידים, מורים והורים. מידי שנה נחשפים מאות תלמידים לגישור, וקבוצה נבחרת של תלמידים בכל בית ספר עוברת קורס גישור המכשיר אותם לתפקיד מגשר בית ספרי. בנוסף, מעביר מרכז הגישור ברחובות הדרכות בתחום "הגישור במערכת החינוך" לארגונים ומגשרים ברחבי הארץ.
אשת קשר: אביגיל דורה, 08-9352420 gishur.rehovot@gmail.com
בפייסבוק: מרכז גישור רחובות

• מטרות:

1. התלמידים יחשפו לתפקידים החברתיים השונים הקיימים בחברה.
  2. התלמידים ילמדו אודות אחריותם החברתית לתהליכים אלימים המתרחשים בכיתה, ויחשפו לכלי הגישור היכול לסייע בסיטואציות חברתיות מורכבות.
- מיועד לשכבת גיל: ד'-ז'
  - עזרים: מחשב עם חיבור לאינטרנט, מקרן

1. צפייה בסרט ל"ג בעומר <http://youtu.be/7iT1a4gxb0s>

(נתחיל את הסרט מדקה 1:25 כדי לדלג על החלק בו הילדים גונבים קרשים)

תקציר: בר בן ה-12 אוסף קרשים כבר שבועות. יוליה בת כיתתו לא מוזמנת למדורה, בעיני הילדים בכיתה היא נחשבת לסנובית כיוון שאינה מדברת אתם בעברית. יחסם אליה לעגני ומתנשא על רקע היותה עולה חדשה מרוסיה. רגע אחד בשדה קוצים בין השניים משנה את התמונה. לאחר שבר עומד מנגד בשעה שחבריו מקניטים את יוליה ולועגים לה, הוא נתקף רגשות אשם ומחליט לעשות מעשה.

2. דיון בכיתה לאחר הסרט

מחלקים לתלמידים טבלה בה רשומים התפקידים השונים שקיימים בסרט. ליד כל תפקיד התלמידים ירשמו את שמות הילדים או תיאור ההתנהגות.

שמות / תיאור ההתנהגות	תפקיד
	מציקים
	תומכים במציקים
	מעודדים את המציקים
	המתעלמים
	העוזרים הפוטנציאליים לקורבן

	העוזרים בפועל לקורבן
	הקורבן

- שאלות לדיון:
    - מי המציקים? התומכים בהם? העוזרים להם? כל תשובה שנאמרת תחשב כנכונה (אלא אם כן ממש אי אפשר) ותירשם על הלוח.
    - איפה בטבלה רשמתם את בר? אוספים תשובות מהכיתה. יש תשובות נוספות? שונות? אז מה בר? מציק? מתעלם? או עוזר בפועל ליוליה? רואים כי בר מתנהג בתחילה כמתעלם ואח"כ הוא עוזר בפועל לקורבן.
    - איך בר מגדיר את עצמו בשיחה עם אמא שלו? (כמציק) נראה שוב את הקטע: 9:33-10:08
    - בר שינה את התפקיד החברתי שלו במהלך הסרט. מה עזר לו לחולל את השינוי? (תשובות אפשריות: הוא ראה איך מציקים ליוליה ולא יכל לסבול את זה. יתכן גם שיגידו שהתאהב בה, כמו שהבנות אמרו. שתי התשובות אפשריות).
    - האם אתם זוכרים מצב בו אתם, או מישהו שאתם מכירים, שינה תפקיד חברתי? בואו נחשוב יחד – מה עוזר לאדם לשנות תפקיד חברתי? (בדגש על שינוי חיובי ולא שינוי שלילי). לרשום את הדברים על הלוח- אלה תובנות שהילדים יקחו עמם מהמפגש. דוגמאות לכוחות שעוזרים לאדם לשנות תפקיד חברתי:
      - חמלה: רחמים על החלש, / הזדהות איתו
      - מוסר: ייסורי מצפון על המעשה השלילי/ התבוננות בפגיעה
      - צדק: רצון לפעול על פי הצדק
      - אבירות: רצון להגן על החלש
- בסבב, כל אחד יאמר מה מהכוחות שכתבנו על הלוח יכול לעזור לו לקחת תפקיד חברתי טוב יותר בפעם הבאה שהוא רואה עוול.

- שאלות מנחות נוספות ע"פ הצורך:
  - באיזה תפקיד היית בסיפור האישי שלך? / באיזה תפקיד אתה היית בוחר להיות?
  - האם היית שלם עם המקום בו היית?
  - מה היה עוזר לך לשנות תפקיד?
  - מדוע קשה להיות בתפקיד איתו אתה מזדהה/ מה בכיתה לא מאפשר לי להביע את התפקיד איתו אני מזדהה?

3. גישור

כפי שראינו, לעיתים ניתן לפתור ריבים לבד אך לעיתים זה מאוד קשה. במקרים כאלה ניתן לפנות לגישור. את הגישור מוביל מגשר שמסייע לצדדים להגיע להסכמות מבלי לשפוט "מי צודק". במהלך הגישור הצדדים מוזמנים לספר את הסיפור שלהם, כל אחד בתורו. מתוך הסיפורים מנסים להבין מה הצרכים של כל צד, כלומר- מה חשוב עבור כל צד, ומהו הפתרון אליו שואפים הצדדים. לעיתים

מתקיימות פגישות נפרדות עם המגשרים. בסיום התהליך נכתב הסכם על דעת הצדדים. ההסכם יכתב רק אם שני הצדדים מסכימים לתוכנו. לעתים הגישור ממשיך מעבר לפגישה אחת.

בהתאם לזמן ניתן להרחיב ולתאר את עקרונות הגישור: שיתוף פעולה, הקשבה, win-win, "שיתוף פעולה יוצר שיתוף פעולה" ו"תחרות יוצרת תחרות" וכד'

- האם לדעתכם גישור יכול היה לסייע באירוע המתואר בסרט? כיצד

זו הזדמנות לדון בכך שהגישור מהווה הזדמנות לשמוע את הצד השני. יתכן שאם היו באים לגישור מוקדם, הייתה ליוליה הזדמנות לספר מה חשה, והיה נחסף ממנה סבל רב.

חומר רקע למגשר / מנחה

מומלץ מאד לקרוא את המאמר: "מעגל, סיפור וקסם: שלוש התערבויות כיתתיות לטיפול באלימות מילולית" מאת: אורית אלפי <http://www.hebpsy.net/articles.asp?id=2833>

להלן "התפקידים" השונים המוצגים במאמר:

המציקים – הילדים שהחלו את ההצקה ומילאו בה את החלק הגלוי ביותר. ההצקה היא במקרים רבים מילולית, ולעתים גם איננה ישירה, כמו למשל במקרים של רכילות או הפצת שמועה. המציקים מונעים לעתים מזעם, שמקורו יכול להיות קשור לקורבנות הספציפיים, אך לעתים הוא זעם כללי שמחפש כתובת ומוצא אותה בקורבנות. המציקים יכולים להיות מונעים גם ממניעים אחרים, כמו רצון לשדרג את מעמד החברתי, חיפוש מפלט מסיטואציה משעממת או קשה, ולפעמים גם ממניעים סדיסטיים, אשר סופו של דבר יהיה צורך לטפל בהם גם באופן פרטני.

הקורבנות – הם הילדים שלהם מציקים. ילדים אלו מתוארים במקומות אחרים (אברהם, 2011) כשעירים לעזאזל, אשר מאפשרים לקבוצה להיפטר מהחלקים בתוכה אשר קשה לה להכיל ולהזדהות עמם. לעתים מדובר בקורבנות פאסיביים הסופגים את הדחייה בגלל מאפיינים שאינם בשליטתם (כמו למשל חריגות אסתטיות או מוצא), ולעתים בילדים אשר מזמינים את הדחייה באופן אקטיבי בהתנהגותם, למשל על ידי פרובוקציות או תחרותיות.

המעודדים (את המציקים) – הם הילדים שמלבים את האלימות של המציק על ידי התנהגויות כמו קריאות עידוד ("יאללה מכות, יאללה", "עוד לא ראינו דם", "שמעת מה הוא אמר לך, אני לא הייתי שותק..") וגיוס קהל נוסף לצפות בהצקה. לעתים קרובות המעודדים משתמש במציקים ככלי שרת המאפשרים להם לפרוק את האלימות שבתוכם מבלי להסתכן בתפקיד שיש בו איומים גבוהים יותר.

התומכים (במציקים) – הם הילדים שאינם מעודדים באופן אקטיבי, אבל כן מגבים את יוזמי ההצקה. הם חושבים שלקורבנות "מגיע" מה שקורה להם. שיש צדק בכך שההצקה מתקיימת ולפיכך הם מאשרים אותה בחיובים, בהסכמה שבשתיקה ובחיזוק החברות עם המציקים.

המתעלמים – הם הילדים שנראה כאילו אינם רואים כלל את מה שקורה. לכאורה מדובר בהתנהגות פסיבית, אך למעשה, במקרים רבים, האקט של ההתעלמות הינו אקט רצוני וסלקטיבי של הפניית הקשב למקום אחר ולא למקום שיתבע סיכון עצמי או מאמץ.

העוזרים הפוטנציאליים – הם הילדים שבסתר לבם מתנגדים למתקפה על הקורבן. הם היו רוצים להפסיק את ההצקה, אבל החשש מפני המחירים האפשריים של ההתערבות (ובעיקר הסכנה להפוך

לקורבנות בעצמם), מונעת מהם לנקוט עמדה אקטיבית. לעתים יהיו אלו הילדים אשר ידווח בדיעבד כי עמדו להתערב, אם עוד רגע ההצקה הייתה נמשכת.

העוזרים בפועל (לקורבן) – הם הילדים שבאופן פעיל מסייעים להפסקת ההצקה ומונע את המשכחה. העזרה יכולה להיות פיזית או מילולית והיא יכולה להיות מופנית למציק, או כלפי הקורבן. ההחלטה לעזור דורשת בדרך כלל רמה מסוימת של אמפתיה (Batson & Salvarini, 1997) והזדהות עם סבלו של הקורבן, אך גם רמה מסוימת של אומץ חברתי. ישנם ילדים אשר יש להם יותר קרדיט חברתי המאפשר להם להתנגד לקבוצה, ילדים אלו הם בסבירות גבוהה יותר לעזור כיוון שהם פחות פגיעים לדחייה.

מיפוי התפקידים בסרט

שמות / תיאור ההתנהגות	תפקיד
	מציקים
	תומכים במציקים
	מעודדים את המציק
	המתעלמים
	העוזרים הפוטנציאליים לקורבן
	העוזרים בפועל לקורבן
	הקורבן